

Børnekulturen truet – men den er robust og skal nok klare sig

Publ. i *Dansk ungdom og idræt*, Årg. 91, nr. 11, 1988, s. 10-11.

Interview ved Jens K. Thygesen.

Det mener lederen af den første danske universitetsuddannelse inden for børne- og ungdomskultur ved Aarhus Universitet, Flemming Mouritsen, der også advarer idrættens ledere mod tendenser til »styring« af børns leg og kropslige udfoldelse.

Efter en halv snes år fra midten af 70'erne til midten af 80'erne, hvor interessen for børn og unges liv og kultur var på nul-punktet, er der de seneste år igen skabt interesse for vore børns hele situation.

Børne- og Ungdomskultur Sammenlutningen, BUKS, fra 1983 var det første skridt mod en mere formaliseret forskningsorienteret virksomhed på dette område, og i fjor udmøntede arbejdet i BUKS sig til den første universitetsuddannelse inden for børne- og ungdomskultur. Lederen af denne uddannelse, som er etableret på forsøgsbasis med fire års prøvetid, er den 45-årige magister i Nordisk Litteratur, Flemming Mouritsen.

– Der kan nævnes mange eksempler på, hvordan børn og unges liv og kultur igen er kommet i fokus, siger Flemming Mouritsen. Tag blot idrætsområdet. Her som inden for så mange andre områder har man følt, at børnekulturen er blevet truet, og noget må gøres. Man forsøger at komme væk fra specialiseringen til fordel for et mere bredt kulturarbejde for og med børn. 7 punkts program, 10 punkts program osv. er alle led i disse bestræbelser.

Folkekultur

Hvordan er man nået til den erkendelse?

– I midten af 70'erne og de følgende 10 års tid var samfundet først og fremmest optaget af at dygtiggøre børnene til at klare en fremtids krav om effektivitet på det erhvervsrettede plan. Man specialiserede børnene, byggede dem op i hierarkier og grupperinger – og glemte alt om deres naturlige leg. Det har man nu erkendt ikke går længere. Man er nødt til at operere kulturelt bredere.

– Det handler om leg, musik, digtning, kropsudfoldelse, kreativitet osv. Børn bruger disse ting som en slags folkekultur på en sådan måde, at de integreres og ikke specialiseres. Børn udfolder sig i sammenhæng, alt hænger sammen. En remse er både rytmisk, kropslig, social og kunstnerisk – og det forhold har man som voksen ikke hæftet sig særligt meget ved. Det er på vej nu bl.a. via den forskning, som BUKS og andre laver.

Tre liv

Efter Flemming Mouritsens opfattelse er børns liv influeret af tre hovedfaktorer. For det første børnenes egne aktive udfoldelser. For det andet nogle opdrager-systemer i form af skole, institutioner, foreningsliv, sport osv., hvor børnene er modtagere af en læring efter udefra kommende kriterier. Børnene er her objekter og ikke agerende. De opdeles i moduler

i modsætning til deres egen leg, som er tidsbegrænset og ikke-skemalagt.

Endelig er der en tredje faktor, som Flemming Mouritsen kalder børnekultur produceret af voksne for børn.

– Det område er vokset utroligt de senere år og fremstår som en underholdningskonsumering, der er mere eller mindre passiv.

– De to sidstnævnte faktorer udgør i dag en meget alvorlig trussel mod børns egen udfoldelse, fortsætter Flemming Mouritsen. I lutter velmenthed forsøger både børnekultur-producenterne og institutioner, foreninger mv. at »gøre det rigtige for vore børn«. Truslen består i, at børns egen udfoldelse undertrykkes til fordel for veltilrettelagte tiltag lavet af voksne og på voksnes præmisser.

Det vil sige, at børns egen kultur er ved at forsvinde?

– Nej, heldigvis ikke. Børns kultur er robust, og den vil leve videre på trods. Men måske på en anden måde end før. Der hvor ændringerne i børns liv er størst og mest problematisk er i børns omgang med hinanden på tværs af aldersgrupper. Børn er i dag mere adskilt fra hinanden end nogen sinde før. Det gælder både i miljøet, i foreningerne, i skolen, i institutionerne osv. Det integrerede liv med børn i forskellige aldersgrupper er udviklende både for børnene selv indbyrdes og i forholdet til de voksne. De ligesom føres frem fra børnelivet til voksenlivet.

– Værst er problemet omkring bo-områderne, hvor der for det første er få børn og for det andet et uinspirerende miljø for den fælles leg. – Og der, hvor legen går ud, går medierne ind!

Det er derfor, at en af den nye uddannelses vigtige aspekter er at give nogle mennesker muligheder for at pege på bedre kulturelle vilkår for børn og unge, når myndighederne planlægger skoler, institutioner, bo-miljøer og fritidsarealer.

Ikke så dårligt

Alle disse ting her, hvordan har de indvirket på børnene. Er børn af i dag værre eller dårligere stillet end børn for 20-30 år siden?

– Børns liv er blevet fattigere – i hvert fald set med de voksnes øjne, som har oplevet noget andet i deres barndom. Men set med børnenes egne øjne, er tilværelsen slet ikke så dårlig endda, for børnene i dag udfolder stadig deres egen kultur. Det væsentlige er blot, at vi voksne besinder os på det faktum og sørger for, at børnene får det rigtige miljø at udfolde sig i. Sker det, så vil børnekulturen blomstre.

Er der tegn til, at de voksne så vil det?

– Ja, det synes jeg. Men desværre sker det i form af isolering og manglende kontakt på tværs af aldersgrupperne.

Legen nedprioriteret

Flemming Mouritsen mener, at samfundets forhold til børnenes leg er noget problematisk sammenlignet med, hvordan legen blev prioriteret flere generationer tilbage.

– Hele samfundet står og falder med børnenes udvikling. Derfor er det besynderligt, at legens sociale status er så nedprioriteret, som tilfældet er. Der gøres heller ikke meget for at motivere legen i modsætning til mange andre kulturer. Hos os er det en selvfølgelighed at arbejde af instrumentale grunde, hvorimod

det ikke er selvindlysende og nødvendigt at lege. Den holdning er netop katastrofal, fordi det faktisk er livsnødvendigt for børn at lege, for det er gennem legen, de lever og løser konflikter og lærer sociale sammenhænge.

– Selv i vor egen kultur var legen for generationer siden så vigtig, at man kunne idømme bøder til dem, der gjorde nar af andre, der legede og skabte sig.

Tag del i legen

Flemming Mouritsen er glad for, at interessen for børns vilkår er blevet vakt i brede kredse i samfundet. Han er derimod mindre begejstret for det konkrete i denne interesse.

– Det værste er, når voksne hele tiden taler om, hvad vi nu skal gøre for vore

børn. Heri ligger en dobbelthed, der på den ene side siger, at tingene skal iscenesættes på de voksnes præmisser og på den anden side ting, som ikke har nogen særlig værdi for de voksne. Det er en helt forkert måde at gøre tingene på, for på den måde nedvurderer man legen i stedet for at tage del i den. De voksne har sandt for dyden lige så stort behov for at lege som børnene. Ikke lege ude fra sidelinien, men helt inde på banen sammen med børnene – men endelig ikke ud fra den holdning, at så længe børnene leger, dyrker idræt osv., så laver de da ikke andre ulykker. Det er en meget betænkelig holdning hos voksne at stimulere til leg, når man bruger legen som instrument, selv om man har andre hensigter fx at holde børnene væk fra noget andet.

Reglen – en myte

Det er en dreng på 4 år. Han går i børnehave. Det er en børnehave med regel og struktur på dagligdagen. Han har det noget bøvet med regleriet. Det har de voksne måske også, men det er en hemmelighed – også for dem selv.

En dag sidder han hjemme i stuen. Moren er der også. Han sidder lidt sorgmodig, så siger han hen for sig:

- Regler ka godt lugte.*
- Nåeh, siger moren.*
- Og de har også øjne.*
- Nåeh.*
- Ja, for Hanne er reglen ovre i børnehaven.*
(Hanne er lederen.)
- Nåeh, sir moren.*
- Hun bestemmer osse over de andre voksne.*
- Nåeh.*
- Og reglen, den vokser og vokser —*
- Op til skyerne.*
- Og helt op til solen.*

(Publ. i Information 9. december 1982)